

ORMAN KAYNAKLARININ YOKSULLUK YÖNETİMİ VE KIRSAL KALKINMA ÜZERİNE SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİ: KASTAMONU-PINARBAŞI İLÇESİ ÖRNEĞİ

Ömer EKER^{1,*}, Sedef NAZİK²

¹Orman Muhendisliği Bölümü, Orman Fakültesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş

²Pınarbaşı Orman İşletme Müdürlüğü, Kastamonu

*Sorumlu yazar: omereker@ksu.edu.tr

ESER BİLGİSİ

Araştırma Makalesi

Gelis 11 Nisan 2017

Düzeltilmelerin Gelişi 28 Nisan 2017

Kabul 30 Nisan 2017

ÖZET: Bu araştırma, orman kaynaklarının yoksulluk yönetimi ve kırsal kalkınma üzerine sosyo-ekonomik etkilerini ortaya çıkarmak üzere Kastamonu ili, Pınarbaşı ilçesine ait istatistik verileri, kurum yöneticileriyle yapılan görüşmeler ve Pınarbaşı'na bağlı köylerde yaşayan yerel halkla yüz yüze yapılan anket çalışmalarını kapsamaktadır. Araştırmada, anket tekniği ve Ki-Kare Testi kullanılmıştır. Yapılan değerlendirme sonucu, kırsalda yaşayan halkın ekonomik kaynaklarının oldukça sınırlı olduğu, genel olarak geçimlerini ormancılık ve hayvancılık uğraşlarıyla sağladıkları, yerel halkın başta sebze ve meyve ihtiyaçları olmak üzere gıda taleplerini Pınarbaşı ilçesinden karşıladıkları belirlenmiştir. Vaka çalışmasının gerçekleştirildiği bölgeye yönelik yapılan Ki-Kare Testi sonucu ormanlar üzerine işlenen suçlar ile öğrenim düzeyi ve bununla birlikte lokal halkın ekonomik durumu ile göç oranı arasında anlamlı istatistik ilişkiler olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgular sonucu bölgede yaşayan halkın yaşam standartlarının iyileştirilmesine yönelik sosyal, ekonomik ve kurumsal alanlarda çeşitli eylem planlarının hayata geçirilmesi öngörülmektedir. Ayrıca, kırsal kalkınmaya ilişkin sorunların aşılmasına yönelik çeşitli çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: kırsal kalkınma, anket tekniği, orman yönetimi, Pınarbaşı-Kastamonu.

THE SOCIO-ECONOMIC EFFECTS OF FOREST RESOURCES ON POVERTY MANAGEMENT AND RURAL DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF KASTAMONU PINARBAŞI-DISTRICT

ARTICLE INFO

Research Article

Received 11 April 2017

Received in revised form 28 April 2017

Accepted 30 April 2017

ABSTRACT: This study includes statistical data, interviews with institute administrators and application of face to face questionnaires with local people at Pınarbaşı District in Kastamonu province to reveal the socio-economic effects of forest resources on poverty management and rural development. Questionnaire technique and Chi-Square Test were used in the research. Assessment of the results shows that the local people have quite limited economic resources and they supply their livelihood from forest resources and animal husbandry and provide

their vegetable and fruit needs from Pınarbaşı District. The Chi-Square Test results indicate that there is a significant statistical correlation between the number of forest crimes and education level of local people; and also between the economic situation of local people and migration rate in the study area. According to the results, it has been suggested that various social, economic and institutional action plans are required in order to improve the life standards of villagers in the district. Furthermore, some suggestions are also presented to solve the problems with regard to rural development.

Keywords: rural development, questionnaire technique, forest management, Pınarbaşı-Kastamonu

GİRİŞ

Nüfusu hızla artan toplumların, beraberinde refah düzeylerini de artırma isteği, ormanlar üzerindeki toplumsal baskıyı da artırmaktadır. Bir yandan orman varlığı azalmakta, diğer yandan ormana yönelik toplumsal talepler de artmaktadır (Ok, 2015). Ormanlar, işlevleri bakımından sadece odun üretimi, biyoçeşitlilik, erozyonu önleme, rekreasyonel, hidrolojik, yaban hayatını koruma, iklim değişimi ve karbon emisyonunu azaltma işlevlerine sahip doğal kaynaklar olmayıp, bununla birlikte kırsal kalkınma ve dolayısıyla ülke kalkınmasına katkı sağlayan ve aynı zamanda sosyo-ekonomik bakımdan da gelir artırıcı yönleriyle de önem kazanmaktadır. Ormanların sunmuş olduğu hizmetler bu kadar geniş yelpaze içerisinde farklılıklar gösterirken sosyo-ekonomik bakımdan kırsalda yaşayan orman köylülerinin yaşam koşullarına olan etkileri hem yoksulluk yönetimi ve yoksullukla mücadele bağlamında ve hem de kırsal kalkınma açısından değerlendirilmesi gereken önemli konular arasında yer almaktadır.

Yaklaşık son 25 yıldır dünya genelinde adından sıkça söz ettiren ve her geçen gün kamuoyunda daha fazla yer edinen kırsal kalkınma, kırsal alanlarda yaşayan insanlar için daha iyi ve güvenli bir çevre sağlamaya ve kırsal toplumu dönüştürmeye yönelik ekonomik ve sosyal hedefler ile entegre edilmiş bir süreçtir. Buradan hareketle kırsal kalkınmayı, analizler yapmak suretiyle sorunları tespit etme ve bu sorunlara ilişkin uygun çözümler getirme süreci olarak da görmek mümkündür. Bu süreç genellikle, tespit edilen sorunları gidermeyi amaçlayan program ya da projeler çerçevesinde yürütülmektedir. Bu kapsamda, yaklaşık son yirmi beş senede, söz konusu kırsal kalkınma program ve projelerine artan bir ilgi görülmekte ve kırsal alanların kalkınmasının, kentsel ve sanayi alanların gelişmesi kadar önem arz ettiği gerçeği de toplumsal düzeyde kabul edilmektedir (Bulutcu, 2015).

Orman İçi ve Orman Bitişiğinde Yaşayan Köylülerin Genel Durumu

Ülkemizde, sınırları içinde devlet ormanı bulunan köyler orman köyü olarak tanımlanmakta olup, orman içi köyler ve orman bitişiği köyler olarak iki sınıfa ayrılmaktadırlar. Orman içi köy: “mülki sınırları içinde orman olması şartıyla evlerin toplu bulunduğu yerleşim alanından itibaren aralıksız devam eden arazileri dört yönden ormanlarla çevrili köyler”; ormana bitişiği köy: “mülki sınırları içinde orman olup da orman içi sayılmayan köyler” olarak tanımlanmaktadır (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2004). Ülkemizde 2000 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımına göre, 20,550 orman köyünde toplam 7.6 milyon kişi yaşamakta olup, bu rakam ülke nüfusunun yaklaşık %11.2’sini, kırsal nüfusun ise üçte birini oluşturmaktadır. Söz konusu nüfusun 2.5 milyonu orman içi köylerde, diğer 5.1 milyonu da

orman bitişiği köylerde dağılım göstermektedir. 2016 yılı Orman Köy İlişkileri Daire Başkanlığı Bilgi Sistemi kayıtlarına göre orman köylülerinin toplam nüfusu yaklaşık olarak 7.5 milyon kişiye düşmüştür. Normal olarak köyler birden fazla yerleşim alanından oluşmaktadır. Orman köylerinin toplam hane adedi 2 milyon civarında olup, ortalama hane büyüklüğü 3.75 kişidir. 1985-2016 döneminde orman köy nüfusundaki değişimler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Orman Köylerinde Nüfusun 1985-2016 yılları arasında değişimi

Yıllar	Orman İçi Köyler		Orman Bitişiği Köyler		Orman Köyleri (Toplam)	
	Köy Sayısı	Nüfus	Köy Sayısı	Nüfus	Köy Sayısı	Nüfus
1985	7.506	3,849,893	10,058	6,311,215	17,564	10,161,108
1990	7,488	3,644,868	10,452	5,472,608	17,940	9,117,476
1997	7,282	2,515,533	11,738	4,630,006	19,020	7,145,339
2000	7,313	2,453,719	13,237	5,189,855	20,550	7,643,574
2016	15,697	-	7,151	-	22,848	7,519,138

Tablo 1’de görüldüğü üzere, kırsaldan kente göçün bir sonucu olarak orman köylerinin nüfusu son yıllarda önemli ölçüde azalmakta olup, göçün devam etmesi nedeniyle, gelecek dönemlerde bu sayının daha da azalması beklenmektedir. Şehirlere göçün en önemli nedeni, yetersiz gelir imkanları, alt yapı eksikliği ve sosyal hizmetlerden yeterince faydalanamama nedeniyle düşük refah seviyesi ve yoksulluktur. Sürekli ve mevsimsel göç özellikle genç erkek nüfus arasında çok yaygın olduğundan orman köylerinde mevcut nüfusun çok büyük bölümünü kadın, çocuk ve yaşlılar oluşturmaktadır. Erkeklerin köy dışında çalışmalarından dolayı bir çok hanede, kadınlar hane yönetimi sorumluluğunu ve geleneksel erkek işlerini üstlenmektedirler. Orman köylerindeki işsizlik oranı % 60 olarak tahmin edilmektedir (OGM-TUOP, 2004). Halen ormanlardan sağlanan gelirlerin orman köylülerinin geçimleri içindeki katkılarının çok yetersiz düzeylerde olduğu bilinmekte olup, bu durum orman köylülerinin orman kaynaklarından beklentilerinin ve bu kaynaklara olan ilgilerinin azalmasına, orman köylerinden ilçe ve kentlere doğru göç akışının artmasına neden olmaktadır.

Yoksulluk ve Kaynak Kullanımı

Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların yaşamlarını devam ettirebilmesi için temel gereksinmelerini karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır (Şenses, 2001; İbrişim, 2008). Yoksulluk, insanların sadece gelir, tüketim gibi maddi nesnelere (gıda, barınma, giyim, vb) mahrum olmalarını değil, aynı zamanda sağlık, eğitim, ulaştırma vb. hizmetlerden de mahrum olmalarını ifade etmektedir (İbrişim, 2008).

Türkiye’deki yoksulluğun niteliği incelendiğinde; genelde hane halkı büyüklüğü arttıkça yoksulluk oranının da arttığı görülmektedir. TÜİK (2011)’in yoksulluk çalışması sonuçlarına göre, hane halkı 1-2 kişiden oluşan hanelerdeki yoksulluk oranı % 16.48 iken özellikle hane nüfusunun 7 kişi veya daha kalabalık olduğu kentsel yerlerde yoksulluk riskinin %25.21’e, kırsal yerlerde bu risk oranının %54.06’ya çıktığı ve Türkiye genelinde ise % 47.38 oranına ulaştığı görülmektedir. Yoksulluk oranlarına eğitim açısından bakıldığında ise eğitim durumu yükseldikçe yoksul olma riskinin de azaldığı belirlenmiştir. Türkiye geneli için % 11.27’lik nüfus payına sahip okuryazar olmayan fertlerde yoksulluk oranı % 41.07 iken, % 3.79’luk

nüfus payına sahip yükseköğretim, fakülte ve üstü eğitimli fertlerde yoksulluk oranı % 1.57'ye kadar düşmektedir (TÜİK, 2011).

Yoksulluk, 1990'lı yıllarda Birleşmiş Milletler (BM) tarafından gerçekleştirilen çeşitli uluslararası toplantıların da ana gündem maddesini oluşturmuş; 1992 yılında Rio'da toplanan Dünya Zirvesi'nde çevrenin korunması, 1994 yılında Kahire'de toplanan Nüfus ve Gelişme Konferansı'nda nüfus sorununun çözümü ve 1995 yılında Pekin'de toplanan BM 4. Kadın Konferansı'nda kadınların karşı karşıya kaldığı sorunlar açısından ele alınmıştır (Şenses, 2003). Literatür taraması sonucu; kırsalda yoksullukla mücadele, yoksulluk ve çevre tahribatı arasındaki ilişkiler, kırsal kalkınma ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik küresel politikaların oluşturulması, sürdürülebilir ormancılık politikaları ve geleneksel ormancılık bilgilerinin yoksulluğun şiddetinin hafifletilmesindeki rolü ve iklim değişimi ve yoksulluk arasındaki ilişkileri ön plana çıkaran araştırmaların son otuz yıllık zaman diliminde arttığı belirlenmiştir (Jazairy ve ark., 1992; Bass ve ark., 2005; Rositah, 2006; Parotta ve ark., 2008; Williams ve ark., 2012).

Genel olarak yoksulluğun nedenleri incelendiğinde bunun altında gelir dağılımı, üretim faktörlerinin ilgili alanlarda etkin, sürdürülebilir ve rasyonel biçimde kullanılmaması, faktör mobilitesinin olmaması, genel ekonomik durumun olumsuz yönde seyretmesi, iş hayatında yapılan reform ve düzenlemelerin yeterli düzeyde olmaması, kamu eylemlerinin önceliklendirilememesi, katılımcı süreçlerin temel yönlerinin belirlenememesi gibi gerekçeler ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda orman alanlarıyla ilgili bir değerlendirme yapıldığında ise özellikle ormanla sıkı sıkıya ilişki içerisinde yaşayan kırsal alanlardaki nüfusun içinde bulunduğu yoksulluk kısır döngüsünü aşmaya yönelik doğal kapitali bilinçsiz ve yenilenme kapasitesinin üzerinde aşırı kullanıma yöneltilen gözlemlenmektedir. Nitekim bu durum, kırsaldaki yerleşim alanlarının çevresinde açmacılık, otlatma, kaçak ağaç kesimi, işgal ve faydalanma gibi çeşitli orman suç ve kabahatlerinin sayısında artışlar yaşanmasına ve dolayısıyla orman alanlarına olan baskıyı da arttırmaktadır. Orman kaynakları üzerinde düzensiz faydalanma istemleri sadece kaynak tahribatına yol açmakla kalmayıp ekosistem hizmetlerinin sektöre uğramasından dolayı bu bölgede yaşayan kırsal toplumların kaynak kirlenmesi, kaynağın işlevini yitirmesi ya da kaynağın tamamen ortadan kalkması neticesiyle birçok maliyetlere (sağlık giderlerinde artış, sel felaketleri ve erozyonel etkilerin şiddetiyle oluşan maddi kayıplar, gibi) katlanmalarına da neden olmaktadır.

Yoksulluğun azaltılmasına, genelde kırsal kalkınmaya ve özelde de orman köylülerinin kalkındırılmasına gereken önemi vermek devletin asli görevleri arasında yer almaktadır. İnsanların yaşam standardını yükseltmek, refah seviyesini artırmak ve onları mutlu etmek siyasi ve hukuki kurumsal bir yapı olan devletin sorumluluğudur. Gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelere benzemeye çalışan diğer dünya ülkeleri kalkınma politikaları oluşturarak, teknolojik olarak gelişmişliği sağlamaya çalışırken bir taraftan da nüfusunun büyük bir kısmını oluşturan kırsalda yaşayan insanların sorunlarını çözmek zorundadır (Tolunay, 1998; Özsan 2011).

Bu araştırma Kastamonu-Pınarbaşı ilçesi orman köylülerinin sosyo-ekonomik ve demografik yapısını inceleyerek, yöre halkının kalkınmasında engel oluşturan darboğazları ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Bu yönüyle ülkemizde benzer sorunları yaşayan orman içi ve bitişğinde yaşayan köylülerin karşılaştıkları problemleri aşmalarına ışık tutabilecek kurumsal, finansal ve sosyo-ekonomik araçların ne şekilde harekete geçirilebileceğine referans oluşturabilecek önerilerin de altını çizmektedir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu araştırmada materyal olarak; vaka çalışmasına konu olan Kastamonu iline bağlı Pınarbaşı ilçesi ve köylerini kapsayan yazılı kaynaklar, kurum verileri, ilçenin ve köylerinin sosyo-ekonomik yapısıyla ilişkili belge ve dokümanlar, kurum yöneticileriyle görüşmeler sonucu elde edilen bilgiler ile ilçe köylerinde yaşayan insanlarla yüz yüze yapılan anketler ve mülakatlar sonucu toplanılan veriler kullanılmıştır.

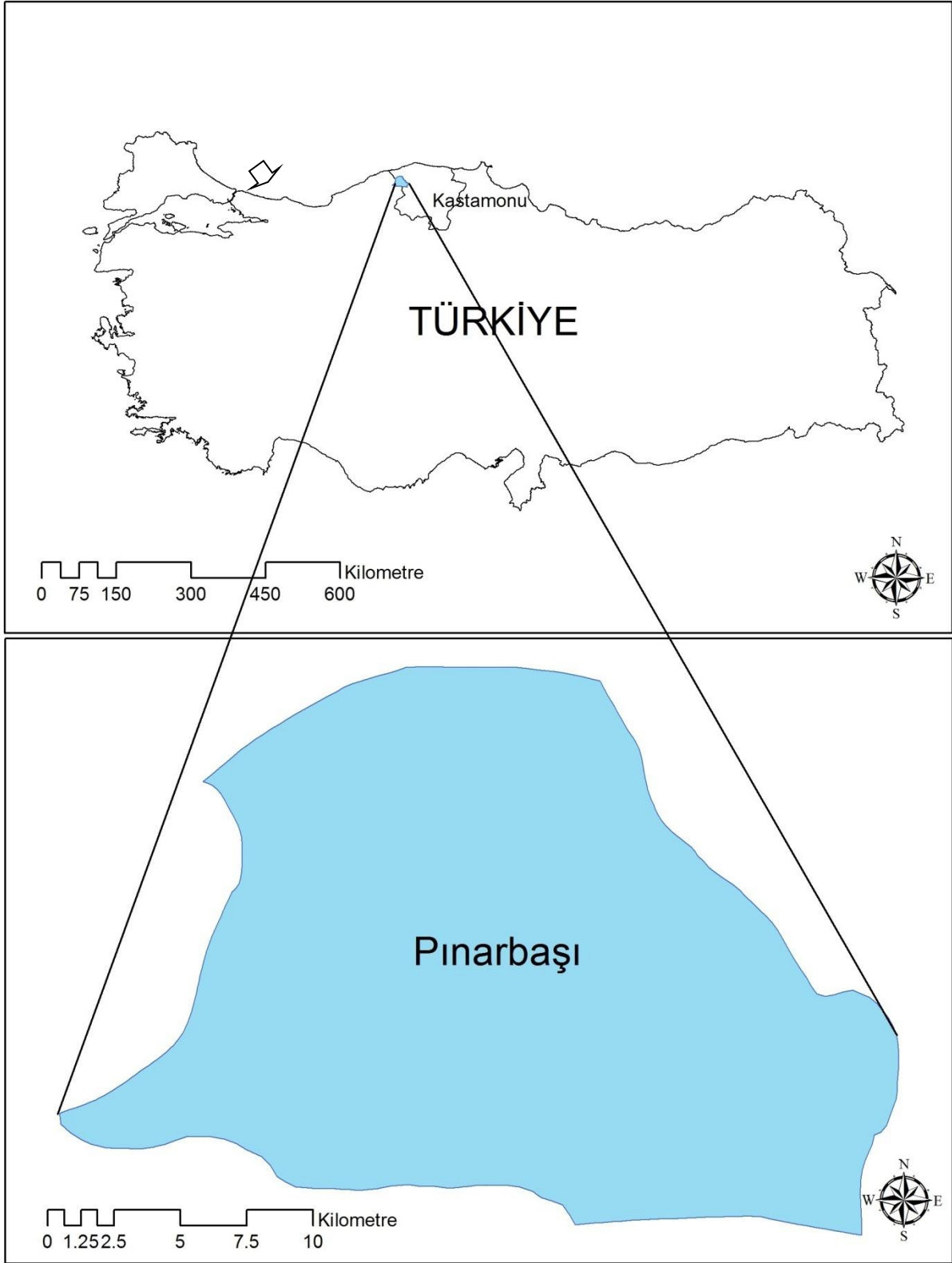
Araştırmada anket tekniği kapsamında 20 adet soru hazırlanarak, rastgele seçilen 300 kişiye uygulanmıştır. Anketten elde edilen bulgular değerlendirilerek çeşitli çıkarsamalarda bulunmuş ve ankete konu olan değişkenler arasında Ki-Kare Testi aracılığıyla istatistik açıdan anlamlı ilişkiler bulunup bulunmadığı kontrol edilmiştir.

Pınarbaşı İlçesinin Genel Tanıtımı

Pınarbaşı; doğusunda Azdavay ilçesi, batısında Bartın ili Ulus ilçesi, kuzeyinde Cide ilçesi, kuzeydoğusunda Şenpazar ilçesi, güneyinde ise Daday ilçesi ve Karabük ili Eflani ilçeleri ile çevrilidir. İlçe dağlık engebeli bir araziye sahiptir. 2013 yılı TÜİK verilerine göre ilçenin nüfusu 2,435 olup, ilçe dışına göçlerde artma yaşanmaktadır. Ekonomik zorluklar halkı özellikle İstanbul ve diğer büyük şehirlere göçe zorlamıştır. Köy nüfusunun %85'i 50 yaş ve üzerindeki insanlardan oluşmaktadır. Öğrenim çağı dışına çıkan gençler askerlik öncesinde İstanbul'a göçmekte, askerlik dönüşünde de İstanbul'a yerleşmektedir. Pınarbaşı, Kastamonu'nun İstanbul'a ve Kastamonu'ya en çok göç veren ilçelerindendir (Şekil 1) (Pınarbaşı Belediyesi, 2015).

İlçe ekonomisi tarım, hayvancılık ve ormancılık sektörlerine bağlı olarak 3 ana grupta toplanmaktadır. Ekili alanların büyük çoğunluğu hububat alanlarıdır. Hububat ekim alanı 3,950 hektar olup, bunun 3,100 hektarında buğday, geriye kalan 850 hektarında ise arpa ekimi yapılmaktadır. Sebze ekim alanı ise 384 hektardır. Sulanabilir alanlarda yetiştirilen ürünler fasulye, domates, patates, biber, karalahana ve bakladır. Son yıllarda örtü altı sebze yetiştiriciliği uygulanmaya başlanmıştır. Meyvecilik ise dağınık ve düzensiz ağaçlar biçiminde olup, dış pazara yönelik üretim mevcut değildir. Hayvancılık küçük aile işletmeleri biçiminde yerli ırklar ile yapılmaktadır. Kültür ırkı hayvan mevcudu oldukça az olup, ırk iyileştirilmesi için suni tohumlama istasyonuna ihtiyaç duyulmaktadır (Pınarbaşı Belediyesi, 2015).

İlçe halkının çoğu hayvancılıkla uğraşırken ilçenin büyük bir kısmının ormanlarla kaplı olması orman ürünlerine olan talebi de artırmaktadır (Pınarbaşı Belediyesi, 2015). Dolayısıyla, Pınarbaşı ilçesinde bulunan kamu kurum ve kuruluşlarından Orman İşletme Müdürlüğü ilçeye önemli ekonomik katkılar sağlamaktadır.

Şekil 1. Pınarbaşı İlçesinin Genel Konumu

Pınarbaşı Orman İşletme Müdürlüğü

Pınarbaşı Orman İşletme Müdürlüğü 1976 yılında Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü'ne bağlı olarak kurulmuştur. İşletme Müdürlüğü kurulmadan önce Azdavay Orman İşletme Müdürlüğü'ne bağlı olarak faaliyet göstermiştir. Pınarbaşı Orman İşletme Müdürlüğü'nün orman varlığı Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2. Pınarbaşı Orman İşletme Müdürlüğü'nün Orman Varlığının Dağılımı (OGM, 2016)

İşletme Müdürlüğü	İşletme Şefliği	Verimli Orman Alanı (ha)	Bozuk Orman Alanı (ha)	Toplam Ormanlık Alan (ha)	Açıklık Alan (ha)	Genel Alan (ha)
Pınarbaşı	Kurtgirmez	9098.9	8,150.5	17,249.4	7,702.1	24,951.4
	Çöme	10,090.7	989.4	11,080.1	3,957.2	15,037.3
	Sarnıç	3,337.2	397.4	3,734.6	1,466.4	5,201.0
	Sorkun	6,465.2	1,728.7	8,193.9	5,071.2	13,265.1

Pınarbaşı'da Uygulanan ORKÖY Projeleri

Pınarbaşı'na bağlı köylerde uygulanan ORKÖY projeleri; güneş enerjisi, arıcılık, süt sığırcılığı ve köy evlerinin iç tesisatlarının yenilenmesi şeklinde sıralanabilir. Güneş enerjisi projesinin 2008 yılında uygulanmasına rağmen bölge halkının fiyatları pahalı ve ödeme taksitlerini uzun buldukları ve birçoğunun yaptırmadığı tespit edilmiştir. Arıcılık projesi ise ilk kez 2010 yılında uygulanmış olup, bu projeden sadece 3 köylü faydalanmıştır. Süt sığırcılığı projesi de ilk kez 2016 yılında uygulanmış ve toplam 5 köyde 19 aile bu projeden yararlanmıştır. Özellikle orman içi köylerde yaşayan halkın evlerinin ahşap malzeme kullanılarak yapılmış olması ve bu ahşap evlerin elektrik tesisatlarının yenilenmemesi, zaman içerisinde çeşitli ev yangınlarına neden olabilmektedir. Bu nedenle 2017 yılından itibaren ilk kez uygulanan "köy evleri elektrik iç tesisatlarının yenilenmesi projesi" hem can ve mal kaybının önlenmesi, hem de ormanların korunması açısından önemlidir.

Pınarbaşı Köylerinde Ormandan Faydalanma Biçimleri

Pınarbaşı çevresindeki köyler halkının büyük bir kesimi geçimini; hayvancılık, orman işçiliği ve tarım uğraşlarıyla sağlamaktadır. Köylüler, orman içi ve çevresinde toplanan mantarları ilçede satarak ek gelir elde etmektedir (Şekil 2). İklim şartlarının uygun olmaması ve seracılığın fazla külfetli olması gerekçeleriyle köylülerin buğday, meyve ve sebze üreticiliğiyle uğraştıkları söylenemez. Bununla birlikte arazi yapısının elverişli olmaması nedeniyle, orman köylüleri bazen kendi temel gıda ihtiyaçlarını dahi karşılamakta güçlüklerle karşılaşmakta, bunların bir kısmını ilçe merkezinden satın almaktadırlar. Köylüler, ormandan zati yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarını (Orman Kanunu'nun kendilerine sağladığı imkânlar çerçevesinde) birim fiyatla orman işletmesinden temin ederlerken, bir kısmı orman emvali kesim, boylama ve taşımacılığında mevsimlik işçi olarak istihdam edilmektedir (Şekil 3). Bununla birlikte, yasalara uygun yararlar sağlamanın yanında, hayvan otlatma ve zaman zaman (ciddi boyutlarda olmamakla birlikte) orman emvali kaçakçılığı gibi yasadışı eylemlerde de bazı şahısların bulunabildikleri tespit edilmiştir. Bunun dışında halk son

zamanlarda yaz aylarında eski geleneksel yayla alanlarından ve orman içi açıklıklarından, turizm ve rekreatif amaçlı yararlanmaktadır.

Şekil 2. Orman Köylülerinin Önemli Geçim Kaynakları: Mantar Toplayıcılığı

Şekil 3. Pınarbaşı Orman Köylülerinin Geçim Kaynağı: Orman Üretim İşleri

Ankete değerlendirilmesi

Yörenin sosyo-ekonomik yapısını ve muhtemel sorunları ortaya çıkarmaya yönelik hazırlanan 20 soruluk anket, 300 kişi üzerinde uygulanmıştır. Uygulama öncesi örneklem büyüklüğü de Formül 1 aracılığıyla hesaplanarak 245 kişi bulunmuştur. İlçe genel nüfusunun kırsalda yaşayan kesimi ilçe merkezindeki nüfustan daha fazladır. Anket tekniği doğrudan kırsalda yaşayan katılımcılar üzerinde uygulandığından ölçülmek istenen büyüklüğün ana kütlede bulunma oranı tahminen %80 olarak alınmıştır.

$$n = \frac{Z^2NPQ}{(N-1)D^2 + Z^2PQ} \quad (\text{Formül 1})$$

n: Örnek büyüklüğü

Z: Güven katsayısı (%95 güven düzeyi için Z= 1.96)

N: Ana kütle büyüklüğü (2435)

P: Ölçülmek istenen büyüklüğün ana kütlede bulunma oranı (%80)

Q= 1-p (0.2)

D= Kabul edilen örnekleme hatası (%5)

BULGULAR

Pınarbaşı köylerinde toplam 300 kişi üzerinde uygulanan anket sonucu elde edilen önemli bulgular aşağıda özetlenmektedir:

-Günümüze kadar yöre halkının %44'lük kesimi yapacak ve yakacak odun, %41'i ise üretim işlerinde istihdam edilmek üzere Orman İdaresine müracaat etmiştir. Ankete katılanların %26'sı orman işletmelerinin verdiği işlerde kurdukları orman kooperatifleri aracılığıyla çalışmaktadır. Orman idaresi vatandaşa tek tek iş vermek yerine köylerde tarımsal kalkınma kooperatiflerine üretim işlerini, orman kanununun ilgili 40. maddesine dayanarak direkt olarak vermektedir. Elde edilen orman ürünlerinin tüm nakliye işleri köylerde bulunan yöre halkı tarafından kurulan nakliyeciler ve taşıyıcılar kooperatifi tarafından yapılmaktadır. Bunun dışında orman deposundaki istif yükleme işleri, gençlik ve sıklık bakımı gibi müdahaleler ve böceklerle mücadele gibi işler birim fiyatı karşılığında bölgede yaşayan orman köylülerine yaptırılmaktadır. Bölge orman işletmeciliği açısından yüksek bir iş yoğunluğuna sahiptir. Köylüler kendi iş güçleri ve vasıflarına uygun işleri yapmaktadırlar.

-Katılımcıların % 40'ı hayvanlarını ormanda otlatarak ormandan faydalanmaktadır. Yörede ormanda ya da diğer hazine arazileri ile işletilmeyen özel arazilerde; ahlat, armut, alıç, kuşburnu, mantar, yabani erik, yabani elma, adaçayı ve kekik bulunmaktadır. Bunlar arasında yöre halkınca en çok mantar toplanmaktadır. Toplanan mantarın Pınarbaşı İlçesinde piyasa değeri 5-20 TL/kg arasında değişmektedir. Tüm bu bulgular, bölgede yaşayan yöre halkının orman kaynaklarına ne kadar sıkı sıkıya bağlı olduklarının göstergeleridir.

-Ankete katılan kişilerin %96'sı orman arazisi üzerinde açmacılık yapmadıklarını beyan etmelerine rağmen geçmişte açmacılık fiilinin günümüze kıyasla daha fazla yapıldığına dair bilgiler mevcuttur. Son dönemlerde açmacılık fiilinin azalma göstermesi köy nüfuslarının azalması ve dolayısıyla orman kaynaklarına olan baskının şiddetinin hafiflemesiyle açıklanabilir. Önceden açmacılığa konu alanlar ise terk edilerek otlak halini almıştır.

-Katılımcıların %70'i orman işletmesinden aldıkları yakacak ve yapacak odun fiyatlarını pahalı bulmakta, bu nedenle ödemelerde zorlandıklarını beyan etmektedirler.

-Anket yanıtları bölge çevresinde ekonomik bakımdan en fazla değerlendirilebilecek potansiyel kaynağın ormanlar olduğunu %89'luk bir oranla göstermektedir. Sektörel olarak incelendiğinde de ormancılık; tarım ve hayvancılığa kıyasla yöre halkının ana geçim kaynağını oluşturmaktadır. Katılımcıların %54'ü ormancılığı ana geçim kaynağı gösterirken, %34'ü hayvancılığı, %1'i ise tarımı tercih etmişlerdir.

-Ankete katılan kişilerin %35'lik kısmının arazi kadastro konusunda bilgilerinin olmadığı anlaşılmaktadır. Halbuki arazi kadastro çalışması geçmişte yapılmış olup, kişilerin tapuları mevcuttur. Mevcut tapulu alanlarda da taşlılık sorunundan dolayı tarımsal faaliyet yapılamayıp daha çok otlatma amaçlı kullanımlar yapılmıştır.

-Katılımcıların %58'lik bir kesimi yakıt olarak ısınma amaçlı odunu, pişirme için ise tüp gazını tercih ettiklerini belirtmiştir. Kullanılan sobalar ısıyı muhafaza edecek nitelikte olmadığından oduna olan ihtiyaç yüksek orandadır. Bu durum yakacak temini yönünden ormana baskıyı arttırmaktadır. Ormandan yakacak temini; yakacak ihtiyacının işletmece verilmesi ve ormandan kozalak toplanması, kurumuş dal yararlanması ve bakımlarda dal yararlanması şeklinde olmaktadır.

-Ebeveynlerin %54'ü çocuklarını ilköğretim, %41'i ise lise düzeyinde okutabildiklerini beyan etmişlerdir. Hiç okutamayanlar %4'lük dilimi oluştururken, %1'lik bir kesimi üniversite düzeyinde okutabildiklerini belirtmişlerdir.

- Son olarak anket değerlendirme sonuçlarına göre köyden kente göç edenlerin %71'lik kesiminin vasıfsız işçi olarak çalıştıkları tespit edilmiştir.

Ki-Kare Testi

Ki-Kare Testi, iki ya da daha çok grup arasında fark olup olmadığının testinde, iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığının tespitinde, gruplar arasında homojenlik testinde, örneklemden elde edilen dağılımın istenen herhangi bir teorik dağılıma uyup uymadığının belirlenmesinde (uyum iyiliği testi) kullanılmaktadır (Güngör ve Bulut, 2008). Aşağıdaki şekilde formüle edilmektedir (Formül 2):

$$\chi_{hes}^2 = \sum_{j=1}^k \frac{(G_j - B_j)^2}{B_j} \quad (\text{Formül 2})$$

Formülde;

X^2 = Ki-Kare değeri

G = Gözlenen sıklık

B = Beklenen sıklık, olarak ifade edilmektedir.

Ki-Kare Testi ile Orman Suçları ve Öğrenim Düzeyi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

Orman suçu işleyen insanların işledikleri suç kendilerinin öğrenim düzeyleri ile ilişkili değilse beklenen frekansların, Tablo 3'deki gibi bir dağılım gerçekleştirmesi gerekir.

Tablo 3. İşlenen Suç ve Öğrenim Düzeyi Arasındaki İlişki

İşlenen Suçun Türü	Öğrenim Düzeyi			
	İlk Öğretim (kişi)	Orta Öğretim (kişi)	Yüksek Öğretim (kişi)	Toplam
Kaçakçılık	50	20	10	80
Açmacılık	20	32	8	60
İşgal ve Faydalanma	60	14	11	85
Orman Yangını	37	32	6	75
Toplam	167	98	35	300

Ankete katılan toplam 300 bireyden kaçakçılık suçunu işleyenler 80 kişi olup, öğrenim düzeylerine bakılmaksızın bu araştırmada yer alan her insanın kaçakçılık suçunu işleme olasılığı 80/300'dür. Bu insanların hepsi ilk öğretim düzeyinde eğitilmiş olsaydı suç işleme olasılığı 80/300 olarak gözlemlenecekti. Oysa ilk öğrenimli 167 kişi mevcuttur. Dolayısıyla, hesaplamalar sonucu 45 kişi $[167 \cdot (80/300)]$ olarak bir beklenti gerçekleşmektedir. Diğer bir ifadeyle, 45 kişilik beklentiye karşılık 50 kişilik bir gerçekleşme söz konusudur. Bu yolla, aynı teknik çerçevesinde diğer veriler de hesaplanarak Tablo 4'de parantez içinde gösterilmiştir.

Tablo 4. Gerçekleşen ve Öngörülen İşlenen Suç ve Öğrenim Düzeyi Arasındaki İlişki

İşlenen Suçun Türü	Öğrenim Düzeyi			
	İlk Öğretim (Kişi)	Orta Öğretim (Kişi)	Yüksek Öğretim (Kişi)	Toplam
Kaçakçılık	50 (44.53)*	20 (26.13)	10 (9.33)	80
Açmacılık	20 (33.4)	32 (19.6)	8 (7)	60
İşgal ve Faydalanma	60 (47.31)	14 (27.76)	11 (9.92)	85
Orman Yangını	37 (41.75)	32 (24.5)	6 (8.75)	75
Toplam	167	98	35	300

* öngörülen oranlar

Kurulan hipoteze göre,

H_0 =Gözlenen ve beklenen frekanslar arasındaki farklar, çok küçük farklardır. Bunlar tesadüfe bağlı olarak ortaya çıkmışlardır. Öğrenim düzeyi ile işlenen suç türü birbirinden bağımsız değişkendir. Bu iki değişken arasında ilişki yoktur.

H_1 = Gözlenen ve beklenen frekanslar arasındaki farklar tesadüfe bağlı olmayacak kadar büyüktür. Öğrenim düzeyi ile işlenen suç türü arasında bir ilişki vardır.

Anlamlılık Düzeyi :

$Q=0.05$ ve $n=300$ olarak alındığında, gözlenen ve beklenen frekansların farklarına dayalı olarak χ^2 değeri toplanmış ve χ^2 değeri bulunmuştur. Anlamlılık düzeyi hesaplamalarına göre;

$$\chi_{hes}^2 = \frac{(50 - 44.53)^2}{44.53} + \dots + \frac{(9 - 6)^2}{6} = 28.14$$

$$\chi_{hes}^2 = 28.14 > \chi_{0.05;6}^2 = 12.592$$

değeri elde edildiğinden, H_0 hipotezi reddedilecek ve H_1 kabul edilecektir. Sonuç olarak, ” işlenen suç ile öğrenim düzeyi arasında istatistik bakımdan anlamlı, önemli bağlantı ” vardır.

Ki-Kare Testi ile Göçün Nedenleri ve Ekonomik Durum Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

İşlenen suç ve öğrenim düzeyi arasındaki ilişkiyi test etmeye yönelik oluşturulan hipotezler, anket verileri göz önünde bulundurularak göçün nedeni ve ekonomik durum arasındaki ilişki için de test edilmiştir.

Yapılan işlemlere göre;

$$\chi_{hes}^2 = 15.93 > \chi_{0.05;4}^2 = 9.49$$

belirlendiğinden bir önceki testte olduğu gibi burada da H_0 hipotezi reddedilmiş, H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Sonuç olarak, göçün nedeni ile ekonomik durum arasında da istatistik bakımdan anlamlı ve önemli bir bağlantı bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle, içinde bulunulan yetersiz ekonomik koşullar yöre halkını ilçe ve şehirlere göçe zorlamaktadır.

TARTIŞMA

Yapılan anket ve gözlemlere dayalı olarak Kastamonu Pınarbaşı ilçesi orman köylülerinin temel geçim kaynaklarını ormancılık ve hayvancılık oluşturmaktadır. İlçe halkı nüfusunun yarısından fazlasının orta yaşlı ve yaşlı bireylerden oluşması ve genç nüfusun ekonomik darboğazlardan dolayı ilçe dışına özellikle İstanbul’a ve Kastamonu’ya göç etmeleri fiziksel güç gerektiren tarımsal üretim oranını da aşağılara çekmektedir. Bununla birlikte arazi şartlarının engebeli olması tarımsal üretime alternatif olarak yöre halkının ilgisini daha çok orman ürünlerine ve hayvancılığa kaydırmaktadır. Alternatif geçim kaynakları sınırlı olan yöre halkının bu bölgede yaşamlarını idame ettirebilmeleri devlet teşvikiyle birlikte çeşitli

eğitim programlarının yöre halkına arzını ve gelir arttırıcı uğraşların yaygınlaştırılmasını gerektirmektedir.

Yörede, önceki yıllarda her ne kadar ORKÖY aracılığıyla arıcılık, süt sığırcılığı, güneş enerjisi gibi yaygın projeler hayata geçirilmiş olsa da bunların bir kısmı sınırlı sayıda yöre halkına ulaşabildiğinden herkesin faydalanmasına olanak sağlamamıştır. Güneş enerjisi projelerini yöre halkı hem pahalı ve hem de ödeme taksitlerini uzun bulduğundan, yaygın olarak kullanılamamıştır. Can ve mal güvenliği açısından önemli sorunlardan birisi olan yangınla mücadelede henüz 2017 yılında uygulanmaya başlanılan "köy evleri elektrik iç tesisatlarının yenilenmesi projesi" ahşap evlere sahip birçok köy halkının ilgisini çekmiştir. Özellikle orman içi ve bitişiğinde yaşayan kişilerin bu tür projelerden öncelikli olarak yararlandırılması ormanı koruma açısından da en az kişilerin can güvenliği kadar önem arz etmektedir. Zira, ortaya çıkacak büyük bir yangın sonrası hektarlarca ormanlık alan bir anda yok olabileceği gibi, bu bölgede yaşayan kişilerin can güvenliğini de tehdit edebilecek, hatta yaralanmalarına ya da ölümlerine sebebiyet verebilecektir.

Anket verilerine dayanılarak elde edilen bulgulara göre yöre halkının geçimlerini güçlükle sağlamaları ve yoksulluk sınırına yakın bir gelire sahip olmaları ilçe ve şehirlere olan göç dalgalarını her geçen yıl daha da arttırmaktadır. Ancak, kent yaşamına uyum sağlama süreci ve bununla birlikte daha fazla gelir sağlayan nitelikli iş kollarında istihdam edilememe sıkıntıları kent yaşamının yüksek standartlarıyla da birleşince sorunların katlanarak daha da artması sonucunu doğurmaktadır. Hatta, bu durum ileriki dönemlerde kentlerden köylere tersinir bir göçün yaşanmasına da neden olabilecektir

SONUÇ

Orman köylerinde yaşayan insanlar, ekonomik açıdan orman kaynaklarına sıkı sıkıya bağımlıdır. Bu bağımlılık kimi zaman ormanlardan illegal yollarla faydalanmalara da neden olabilmektedir. Tanzimat'ın ilanından bu yana ormanlardan faydalanma konusunda birçok düzenlemeler yapılmasına rağmen kırsal alanlarda karşılaşılan darboğazlar tamamen aşılanamamıştır. Kastamonu-Pınarbaşı örneğinde de olduğu gibi eğitim düzeyinin düşüklüğü, alternatif iş olanaklarının yetersizliği, üretim hammaddelerinin pahalılığı, gelir arttırıcı ve gıda güvenliği sağlayıcı uygulamaların yaygın olmaması, katılımcılığın sağlanamaması gibi konular mikro ölçekte çözüm bekleyen öncelikli sorunlar olarak belirlenmiştir. Makro ölçekte ise gelir dağılımının düzensizliği, yoksulluğun azaltılmasına ve kırsal kalkınmaya yönelik etkin ve tutarlı politika ve stratejilerinin geliştirilememesi, ilgili devlet kuruluşları arasında eşgüdüm ve bütünleşmenin sağlanamaması, kalkınma planlarının hazırlanmasında kırsalda yaşayan yöre halklarının demografik ve sosyo-kültürel durumlarının yeterli düzeyde yansıtılmaması ya da bunların sık sık güncellenmemesi, projelerin yürütülmesi sırasında izleme ve değerlendirme aşamalarının eksik kalması gibi konular da sıkça karşılaşılan diğer sorunlar arasında yer almaktadır.

Orman köylerinde yoksulluğu azaltmak ve orman köylüsünün refah düzeyini artırarak ormanlar üzerindeki baskıları azaltmaya yönelik;

-Arıcılık faaliyetleri daha fazla teşvik edilebilir. Arıcılık az sermaye ile çok kâr sağlayan, kısa vadede uygulamaya konulan bir projedir. Bu projede öncelikle orman köylülerine arıcılık konusunda eğitim verilmesi ile arıcılıktan elde edilecek verimin arttırılması

hedeflenmektedir. Kırsal alanda arıcılık projeleri yaygınlaştırılmalı ve orman köylüsüne verilecek bireysel kredilerde arıcılık kredileri artırılmalı ve elde edilen ürünlerin pazarlanmasında halka imkanlar sunularak orman köylüsünün geçimine destek sağlanmalıdır.

-ORKÖY Projeleri her bölgede kalıp projeler şeklinde uygulanmamalı, yöreden yöreye değişiklikler gösterebilmelidir. Örneğin Orman emvalinin metreküp cinsinden en fazla, dolayısıyla orman işletmelerinde istihdamın yoğun olduğu Kastamonu'da iş güvenliği elbiselerinin ORKÖY projeleri kapsamında orman emvali üretiminde çalışan kişilere verilmesi düşünülebilir. Bu yolla iş kazası oranlarının minimum düzeye indirilmesi de sağlanabilecektir.

-Orman köylülerine yönelik katma değeri yüksek olan ceviz, badem, kestane, fıstık çamı vb ağaç türleriyle özel ağaçlandırma çalışmaları teşvik edilebilir. Bu yolla orman köylüsüne önemli bir gelir kaynağı sağlanabilir.

-Yayla turizmi açısından önemli bir potansiyele sahip olan Pınarbaşı'n'da gerekli çevre düzenlemeleri yapılarak alternatif gelir kaynağı oluşturulabilir.

KAYNAKLAR

- Bass, S., Reid, H., Satterthwaite, D. ve Steele, P., (2005). Reducing poverty and sustaining the environment: The politics of local engagement. The International Institute for Environment and Development, Earthscan Publication Limited. London, UK.
- Bulutcu, A. B., (2015). IPARD Programı ile ulusal kırsal kalkınma programlarının tamamlanıcılık açısından değerlendirilmesi. AB uzmanlık tezi. AB Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Çevre ve Orman Bakanlığı, (2004). Ulusal ormancılık stratejisi. Ankara.
- Çevre ve Orman Bakanlığı, (2004). Türkiye ulusal ormancılık programı. Ankara
- Güngör, M. ve Bulut, Y., (2008). Ki-Kare Testi üzerine. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları. 84-89s.
- İbrişim, N., (2008) Yoksulluk, yoksulluğun ölçülmesi ve Türkiye üzerine analizi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek lisans tezi, Adana.
- Jazairy, İ., Alamgir, M. ve Panuccio, T., (1992). The state of world rural poverty: An inquiry into its causes and consequences. New York University Press, IFAD.
- OK, K.,(2000). Orman kaynakları planlaması ve aşamalı yaklaşım. *İ.Ü Orman Fakültesi Dergisi*, Seri B, Cilt 49, Sayı: 1-2-3-4 İstanbul
- Özsan, M., (2011). Beypazarı Orman Köylerinde Kırsal Kalkınma Araştırmaları. K.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi Kahramanmaraş.
- Parrotta, J.A., Liu, J. and Sim, H.C., (2008). Sustainable forest management and poverty alleviation: roles of traditional forest-related knowledge. IUFRO World Series Vol. 21. Vienna, Austria: International Union of Forest Research Organizations.
- Pınarbaşı Belediyesi, (2015). Pınarbaşı tanıtım kitapçığı. Pınarbaşı.
- Rositah, E., (2006). Poverty in rural forest communities and its management: A case study in Malinau District, A governance brief, Forest and Governance Programme, CIFOR.
- Şenses, F., (2003). Küreselleşmenin öteki yüzü: Yoksulluk, İletişim Yayıncılık, İstanbul.

- Tolunay, A., (1998). Türkiye’de Sosyal Ormancılık ve Kızılağaç Örneği. İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. İstanbul, 260s.
- TÜİK, (2011), “Yoksulluk Araştırması Sonuçları 2009”, www.tuik.gov.tr.
- Williams, G., Thampi, B.V., Narayana, D., Nandigama, S. ve Bhattacharyya, D., (2012). The politics of defining and alleviating poverty: State strategies and their impacts in rural Kerala. Vol. 43, Issue 5, 991-1001p, Geoforum, Elsevier.